No oblideu! Records infantils dels cinquanta i seixanta.

Carlos Torres

L'objectiu d'aquest treball és retraure algunes de les commemoracions, activitats o actuacions per a xiquets i xiquetes, que han format part dels programes de les Festes Patronals en honor a la Mare de Déu de la Soledat, i que en el temps actuals s'han traslladat de dates o han desaparegut.

Els xiquets i les xiquetes vivien i viuen estes festes patronals com una globalitat, on el cerimonial religiós es combina amb el lúdic, literari, econòmic, participatiu, en una mescla d'elements rics en oracions, recolliment, emocions, càntics, participació activa, observació, expansió, sonoritat, colors, obsequis, llocs, temps, vestimenta, menjars, sociabilitat i gaudir de la festa.

Totes les expressions anteriors estan concretades en moltes activitats festives per als xiquets i les xiquetes fetes al llarg de més de cent anys. Per referir-les, hem acudit a una classificació simple i breu: primera, actes on els xiquets eren i són el centre de la programació festera; segona, referida a part del programa de festes que no és per a ells, on participen com observadors més o menys actius; tercera, on la seva participació és poc freqüent inclús prescindible. Valguen alguns exemples: en el primer cas, les processons que clàssicament es feien el diumenge de primera comunió; del segon cas, les cercaviles animades per la banda de música *Los Claveles*; de la tercera, les cordades.

Entre les activitats **més exclusives** per als xiquets i les xiquetes estan les **processons** anteriors a la missa del diumenge de primera comunió, o les posteriors; la pròpia **missa solemne** de primera comunió.

No volem oblidar unes activitats lúdiques, que normalment feien xiquets, adolescents i pot ser joves com: les cucanyes, pinyates, carreres de sacs, de cama lligada per parelles, a la pota coixa, el volar dels voladors (farolets o fanalets voladors) amb imatges fantàstiques, competicions d'escacs, **bàsquet** femení, handbol. Més endavant: concursos de redacció o dibuix escolars, l'homenatge als xiquets de les escoles (a partir de 1969), o també en la quantitat i varietat d'activitats el 1979 (Any Internacional del Xiquet), i de 1986 en endavant.

Amb el pas del temps es feren canvis. Un primer canvi espectacular fou la incorporació de la cort juvenil a les festes de 1968, de la infantil de xiquetes el 1969 i, posteriorment, dels xiquets i joves. Aquests eren els protagonistes de diversos actes i es remogué la seua participació a les festes amb: les presentacions, coronacions, vinculació de les famílies i com no, el simbolisme personal del trànsit a l'edat adulta dels joves o, en el cas dels xiquets, a una riquesa interior infantil.

Entre el 1986 i 1991, sorgiren activitats que duraren poc, com: trencar tests amb

sorpresa, carreres amb llentilles, traure monedes dins de l'aigua blavosa, món infantil, pallassos, guinyol, concursos de redacció i dibuix. Excepcionalment, **el 26 de juliol de 1990 es celebra el dia de santa Anna, també dels xiquets.** A partir de 1991, les activitats infantils es professionalitzaren. Normalment es munten el dissabte pel matí: els parcs infantils o algun teatre. Altra excepció, la de 2007, inclogué al programa infantil: malabars, globoflèxia, pintura, gimcana, marató de carrera de sacs, sambori, cementeri, etc.

Entre el tipus d'activitats compartides estan: les religioses, com les misses i les multitudinàries processons en honor de la Soledat, Mare de Déu dels Desemparats, Santa Anna, l'ofrena de flors (progressivament oberta a tothom, inclús nounats al braç dels pares), o d'altres com les carrosses, comparses, gropes, carreres de cintes per parelles en bici o en moto, partides de raspall i futbol (en les primeres cites apareix com football), les traques de colors o amb caramels, les cercaviles amb diferents bandes de música festiva, o els esplèndids concerts cada vegada més estimats.

Entre les activitats menys conegudes pels xiquets, estaven el tir al plat, les cordades, els vins d'honor, concurs de doma vaquera...

Anem a ubicar i explicar breument els **canvis de data** i les activitats **més oblidades** del primer grup, tot il·lustrant-les a l'estil del seu temps:

Les processons i misses de primera comunió, actualment es mantenen. Han deixat de formar part de la programació de festes amb el canvi de data de celebració de la Soledat l'any 1991. Tradicionalment, els xiquets i xiquetes, mig hora abans de la missa, eixien del Convent cap a l'Església en processó, acompanyats per les monges, familiars, banda de música. Al temple se celebrava la missa solemne, rebien la comunió, es feien fotos i se n'anaven cap a casa on es celebrava un convit de xocolata mullat en bescuit. Acabat el convit i sols pels més pròxims, es feien paelles per dinar. Les famílies adinerades, amb servei de criats feien sopa coberta, segon plat i les postres, en convit ben luxós.

Les **cucanyes** eren i són un espectacle popular que celebrava les temptatives per obtenir un premi tot pujant a un pal, o pilar de fusta llisa, i ensabonat. El premi estava col·locat al capdamunt del pal. Inicialment es feia al voltant de la plaça de José Antonio (actual plaça Major). L'expectació de la gent era gran, el mantenidor de l'acte era molt important i els participants abillats a l'efecte. Els intents de pujar i les reiterades caigudes dels participants provocaven el somriure i sarau de tothom.

Dibuix de cucanyes procedent del llibre de festes de 1960

Foto de Toni Grimalt Aranda, inclosa a la portada del llibre *Ondara. Mirades enrere II.*

Les **pinyates** eren olles especials de test, que es penjaven d'una corda a certa altura perquè algú intentara trencar-la d'un colp de bastó, anant amb els ulls tapats. L'olla estava lligada i penjant enmig d'un carrer de dos balcons enfrontats. Les pinyates estaven plenes d'aigua, dolços, etc. Un batallador li pegava bastonada, i si encertava, l'olla es trencava, el contingut queia damunt de dit batallador. Era un dels actes més populars i freqüents. Tothom participava: dels balcons movent la corda; del públic, indicant a dreta, a esquerra, més fort...

Les **carreres**, anomenades abans, concentraven molta gent al voltant de l'itinerari: carrers Església, Roser, Sant Josep i Sant Joan; uns indicant les regles, altres corrent, observant, animant. Al final hi havia un premi als guanyadors o guanyadores. Les carreres de sacs eren molt aparatoses per les freqüents caigudes. Els corredors posaven les cames a dintre d'un sac de jute, hi anaven avançant a bots.

Altre dels actes perduts i molt estimats pels xiquets era el de fer volar, un a un, els **voladors de paper** translúcids amb figures i dibuixos que delectaven a la gent, especialment als xiquets i les xiquetes. L'encesa del combustible i voladura dels globus es feia al capvespre o de nit, al damunt dels seients de pedra, hui desapareguts, de la plaça Major. El públic omplia els voltants, l'expressió més pronunciada era el: oh, oh! El dibuix procedent del llibre de festes de 1966, es presenta per la similitud al volador.

Conclusió: recordar i enriquir les activitats per a xiquets i xiquetes és impulsar les festes patronals.

Bones Festes!

Dibuix procedent del llibre de festes de 1957